

Gabriel García Márquez

*Herinnering aan
mijn droeve hoeren*

ROMAN

Vertaald door Mariolein Sabarte Belacortu

MEULENHOF

De met een * gemerkte woorden en namen worden verklaard
op blz. 108-109.

Eerste druk 2004, zevende druk 2011
Oorspronkelijke titel *Memoria de mis putas tristes*
Copyright © 2004 Gabriel García Márquez
Copyright Nederlandse vertaling © 2004 Mariolein Sabarte
Belacortu en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam
Vormgeving omslag Studio Marlies Visser
Vormgeving binnenwerk CeevanWee, Amsterdam

www.meulenhoff.nl

ISBN 978 90 290 9172 5 / NUR 302

‘U hoort niets te doen wat van slechte smaak getuigt,’
waarschuwde de herbergierster de oude heer Eguchi. ‘U
hoort uw vinger niet in de mond van het slapende meisje
te steken of iets anders te proberen in die trant.’

Yasunari Kawabata, *De schone slaapsters*

1

Voor mijn negentigste verjaardag wilde ik mezelf trakteren op een waanzinnige liefdesnacht met een jonge maagd. Ik herinnerde me Rosa Carbarcas, de eigenares van een clandestien huis, die de gewoonte had haar vaste klanten te waarschuwen wanneer ze iets nieuws ter beschikking had. Ik was nooit voor die verleiding of voor een van de talloze andere obscene verlokkingen die ze te bieden had bezweken, maar zij geloofde niet in de zuiverheid van mijn principes. 'Ook de moraal is een kwestie van tijd,' zei ze altijd met een boosaardige glimlach, 'dat zul je wel zien.' Ze was iets jonger dan ik, maar ik had in geen jaren meer iets van haar gehoord en ze kon wel dood zijn.

Nadat de telefoon eenmaal was overgegaan nam ze op en ik herkende haar stem direct en vuurde zonder omwegen op haar af: 'Vandaag dan.'

Zij zuchtte: 'Ach, mijn droeve wijze man, je verdwijnt voor twintig jaar en je komt alleen maar terug om iets onmogelijks te vragen.' Ze herstelde zich echter meteen en bood me een half dozijn aantrekkelijke mogelijkheden aan, hoewel allemaal reeds gebruikt, dat wel. Ik drong aan, dat wilde ik niet, het moest een maagd zijn en meteen voor vanavond. Zij vroeg gealarmeerd: 'Wat wil je jezelf bewijzen?'

‘Niets,’ antwoordde ik, op mijn gevoeligste plek getroffen, ‘ik weet heel goed wat ik kan en wat ik niet kan.’

Onaangedaan zei zij dat wijze mannen alles weten, maar niet heus: ‘De enige Virgo’s die langzamerhand nog op de wereld overblijven, zijn de mensen die in augustus geboren zijn zoals jij. Waarom heb je je bestelling niet eerder geplaatst?’

‘De inspiratie waarschuwt niet van tevoren,’ zei ik.

‘Maar ze kan misschien wel wachten,’ zei zij, die altijd alles beter weet dan welke man dan ook. Ze vroeg me tenminste twee dagen de tijd om de markt grondig te kunnen bestuderen. Ik antwoordde ernstig dat bij een aangelegenheid als deze op mijn leeftijd elk uur voor een jaar telt.

‘Dan is het onmogelijk,’ zei ze zonder een spoor te twijfel, ‘maar het geeft niet, zo is het des te spannender, ik bel je binnen een uur, verdomme.’

Ik hoef het niet te zeggen want het is op een kilometer afstand te zien: ik ben een lelijke, verlegen en anachronistische man. Maar omdat ik dat beslist niet wil zijn, heb ik altijd gedaan alsof het precies andersom was. Tot hedenochtend, want nu heb ik uit eigen vrije wil besloten mezelf te vertellen hoe ik ben, al is het maar ter verlichting van mijn geweten. Ik ben begonnen met het ongewone telefoontje naar Rosa Cabarcas omdat dát vanuit het heden gezien het begin was van een nieuw leven op een leeftijd waarop de meerderheid van de stervelingen al dood is.

Ik woon in een huis uit de koloniale tijd aan de zonzijde van het San Nicoláspark. Ik heb daar alle dagen van mijn leven gewoond zonder vrouw en zonder fortuin, mijn

ouders woonden er en zijn er gestorven en ik ben van plan er in mijn eentje en in hetzelfde bed als waarin ik geboren ben, te sterven op een dag die hopelijk nog ver weg is, en zonder pijn. Mijn vader kocht het aan het eind van de negentiende eeuw bij een openbare verkoping, hij verhuurde de ruimtes op de begane grond aan een kongsi van Italianen die daar luxueuze winkels begonnen. De eerste verdieping hield hij voor zichzelf, want daar wilde hij gelukkig worden met Florina de Dios Cargamantos, de dochter van een van die mannen, een uitmuntend vertolkster van Mozart, polyglot en aanhangster van Garibaldi en de mooiste en begaafde vrouw die er ooit in de stad was geweest: mijn moeder.

Het is een groot, licht huis, met gepleisterde bogen en vloeren met Florentijnse zwart-wittegels en vier deuren met gebrandschilderde ramen die uitkomen op een doorlopend balkon, waar mijn moeder en haar Italiaanse nichtjes op avonden in maart vaak gingen zitten en samen liefdesaria's zongen. Vandaar zie je het San Nicolás-park met de kathedraal en het standbeeld van Christoffel Columbus, daarachter de opslagplaatsen langs de rivierkade en de wijde horizon van de monding van de grote rivier de Magdalena, twintig mijl verderop. Het enige onprettige van het huis is dat de zon in de loop van de dag van het ene raam naar het andere verschuift, en daarom moet je ze allemaal sluiten als je siësta wilt houden in de gloeiendhete halfschaduw. Toen ik op mijn tweeëndertigste alleen achterbleef, verhuisde ik naar de vroegere slaapkamer van mijn ouders, liet een nieuwe verbindingsdeur naar de bibliotheek maken en begon alle dingen te verkopen die voor mijn leven overbodig wa-

ren, en dat bleek ongeveer alles te zijn behalve de boeken en de pianola.

Veertig jaar lang was ik de 'nieuwsopblazer' bij de krant *El Diario de la Paz*, werk dat erin bestond de nieuwsberichten die via de kortegolf of de morsetelegraaf uit de hele wereld kwamen en die wij in volle vlucht uit het hemelruim plukten, te herschrijven en aan te vullen in voor jan-met-de-pet begrijpelijke taal. Tegenwoordig kan ik min of meer leven van het schamele pensioen dat ik krijg van dat uitgestorven beroep en van het nog kleinere pensioen dat ik krijg omdat ik leraar Spaanse en Latijnse grammatica ben geweest; ik krijg bijna niets voor de columns in de zondagseditie die ik zonder mankeren een halve eeuw lang heb geschreven, en helemaal niets voor de recensies over muziek en toneel die ik schrijf naar aanleiding van de optredens van vele uitmuntende vertolkers die hier komen en die bij wijze van gunst aan mij worden gepubliceerd. Ik heb nooit iets anders gedaan dan schrijven, maar roeping of talent als verteller heb ik niet, de wetten van de dramatische compositie zijn me totaal onbekend, en als ik me nu aan deze onderneming waag is dat in het vertrouwen dat ik zal worden verlicht door de hoeveelheid boeken die ik in mijn leven heb gelezen. Grof gezegd ben ik maar een heel klein mannetje, zonder verdiensten of roem, die niets na te laten zou hebben aan degenen die hem overleven als de feiten er niet waren geweest die ik hier zo goed mogelijk zal vertellen ter nagedachtenis aan mijn grote liefde.

Op de dag dat ik negentig werd, herinnerde ik me om vijf uur in de ochtend, zoals bij iedere verjaardag, dat ik jarig was. Het enige wat ik die dag moest doen, want het

was vrijdag, was de column schrijven die elke zondag onder mijn naam in de *Diario de la Paz* werd gepubliceerd. Bij het krieken van de dag wezen alle tekenen er volmaakt nauwkeurig op dat het geen gelukkige dag zou worden: vanaf 's morgens vroeg had ik al pijn in mijn botten en een branderig gevoel aan mijn kont, en het onweerde en regende na drie maanden droogte. Ik nam een bad en in de tussentijd was de koffie klaar; ik dronk een grote kop, gezoet met honing, en at er twee cassavekoeken bij en daarna trok ik mijn overall voor in huis aan.

Het onderwerp van het stukje dat ik die dag moest schrijven was uiteraard mijn negentigste verjaring. Ik heb leeftijd nooit beschouwd als een lek in het dak waarmee de hoeveelheid leven die je nog rest wordt aangeduid. Toen ik nog heel klein was heb ik horen zeggen dat als iemand doodgaat, de luizen die in zijn lichaamshaar broeden doodsbang wegvlugten over de kussens, tot schande van zijn familie. Dit maakte zo'n indruk op me dat ik mijn hele kop liet kaalscheren toen ik naar school ging. De paar haarsliertjes die ik nu nog over heb was ik nog altijd met Dankbare Hondenzeep. Dat betekent, zeg ik nu tegen mezelf, dat mijn gevoel van schaamte voor mijn omgeving al van heel jongs af aan beter was ontwikkeld dan mijn schaamte voor de dood.

Maanden van tevoren had ik al bedacht dat mijn verjaardagsstukje niet het geijkte gejeremieer over de voorbije jaren zou worden, maar precies het tegenovergestelde: een verheerlijking van de ouderdom. Ik begon met mezelf de vraag te stellen wanneer ik me ervan bewust werd dat ik oud was, en ik geloof dat dat vlak voor die dag was. Op mijn tweeënveertigste was ik naar de dokter

gegaan omdat ik pijn in mijn rug had en mijn ademhaling erdoor werd belemmerd. De dokter hechtte er geen belang aan: 'Het is een natuurlijke pijn op uw leeftijd,' zei hij.

'In dat geval,' zei ik, 'is mijn leeftijd dus onnatuurlijk.'

De dokter bekeek me met een medelijdend lachje. 'Ik zie dat u een filosoof bent,' zei hij. Het was de eerste keer dat ik aan mijn leeftijd dacht in termen van ouderdom, maar ik was het ook zo weer vergeten. Ik raakte eraan gewend dat ik elke ochtend wakker werd met een ander pijntje, dat in de loop van de jaren van plaats en vorm wisselde. Soms leek het een uithaal van de klauw van de dood, maar de volgende dag was het weer verdwenen. In die tijd hoorde ik zeggen dat het eerste symptoom van de ouderdom is dat je op je vader begint te lijken. Dan ben ik zeker tot de eeuwige jeugd veroordeeld, dacht ik toen, want mijn paardenhoofdprofiel zal nooit op de ruwe Caribiër lijken die mijn vader was, en ook niet op de keizerlijke Romein die mijn moeder was. Maar eigenlijk gaan de eerste veranderingen zo traag dat ze amper merkbaar zijn. Jij blijft jezelf van binnenuit zien zoals je altijd bent geweest, maar de anderen vallen ze aan de buitenkant wel op.

In de loop van mijn vijfde decennium begon ik me er een voorstelling van te maken wat de ouderdom was, omdat ik de eerste gaten in mijn geheugen opmerkte. Ik zocht het hele huis af naar mijn bril tot ik ontdekte dat ik hem op had, of ik ging ermee onder de douche of ik zette mijn leesbril op zonder de bril voor in de verte af te zetten. Op een dag ontbeet ik tweemaal omdat ik de eerste keer was vergeten, en ik leerde de paniek van mijn vrien-

den te herkennen wanneer zij me niet durfden te waarschuwen dat ik ze hetzelfde verhaal vorige week al had verteld. Tegen die tijd had ik een lijst met bekende gezichten in mijn hoofd en een lijst met de namen van elk van hen, maar op het moment dat we elkaar begroetten lukte het me niet de gezichten te laten samenvallen met de namen.

Ik heb me nooit om mijn seksuele leeftijd bekommerd, want mijn vermogens hingen niet zozeer van mij als wel van de vrouwen af, en wanneer zij willen, weten ze hoe en waarom. Vandaag lach ik om die jongens van tachtig die naar de dokter gaan omdat ze schrikken van dit soort dingen, terwijl ze niet weten dat je op je negentigste nog veel erger schrikt, maar dan doet het er niet meer toe: het is het risico van het feit dat je nog leeft. Maar het is een triomf van het leven dat wij oudjes ons geheugen kwijtraken voor dingen die niet essentieel zijn, maar dat het zelden hapert voor dingen die ons echt interesseren. Cicero illustreerde dit met één pennestreek: 'Er is geen oude man die zal vergeten waar hij zijn schat verborgen heeft.'

Ik had een eerste versie klaar met dit soort overpeinzingen en nog veel meer, toen de augustuszon ontplofte tussen de amandelbomen in het park en de rivierboot van de posterijen, die een week te laat was als gevolg van de droogte, loeiend het kanaal naar de haven binnenvoer. Ik dacht: daar komen mijn negentig jaren aan. Ik zal nooit weten waarom, en dat hoef ik ook niet te weten, maar door deze verwoestende gedachte besloot ik Rosa Cabarcas te bellen en haar te vragen me te helpen mijn verjaardag te vereren met een libertijnse nacht. Ik

leefde al jaren in heilige vrede met mijn lichaam en hield me bezig met het te hooi en te gras herlezen van mijn klassieke auteurs, en verder luisterde ik naar mijn privé-programma's van hoogstaande muziek. Maar het verlangen was die dag zo nijpend dat het me een boodschap van God leek. Na het telefoongesprek kon ik niet meer schrijven. Ik hing mijn hangmat op in een hoekje van de bibliotheek waar 's ochtends geen zon komt, en ging erin liggen met een bedrukt hart van het angstige wachten.

Ik was als kind verwend door een moeder die over talloze gaven beschikte, maar op haar vijftigste was geveld door de tbc, en ik had een heel vormelijke vader die men nooit op een fout had kunnen betrappen, maar die op een ochtend dood in zijn weduwnaarsbed lag, precies op de dag dat het verdrag van Neerlandia werd getekend, waarmee er een eind kwam aan de Oorlog van Duizend Dagen en aan al die andere burgeroorlogen van de vorige eeuw. Door de vrede veranderde de stad op een manier die niet voorzien en niet gewenst was. Een schare vrije vrouwen deed de oude kroegen in de Calle Ancha, die daarna de Camellón Abello heette en tegenwoordig de Paseo Colón, tot in het waanzinnige opbloeien in deze stad van mijn hart, waar iedereen, bekenden en vreemdelingen, zo dol op is vanwege de goedhartigheid van zijn inwoners en de puurheid van zijn licht.

Ik ben nooit met een vrouw naar bed geweest zonder haar te betalen, en de enkele niet-beroepsmatigen overtuigde ik er met redenaties of dwang van dat ze mijn geld moesten aannemen, al was het maar om het in de vuilnisbak te gooien. Vanaf mijn twintigste legde ik een register

aan waarin ik naam, leeftijd, plaats en een kort bericht over omstandigheden en stijl noteerde. Tot mijn vijftigste had ik vijfhonderdveertien vrouwen genoteerd met wie ik minstens eenmaal was geweest. Ik hield op met die lijst toen mijn lichaam niet meer tegen zoveel vrouwen was opgewassen en ik de tel kon houden zonder papier te gebruiken. Ik had mijn eigen ethiek. Ik nam nooit deel aan hoerenbezoek in groepsverband, ik heb nooit ongeoorloofde vleselijke gemeenschap gehad die een publiek geheim was, ik deelde met niemand geheimen en ik vertelde geen enkel avontuur van lichaam of ziel, want van jongs af aan wist ik dat geen van die dingen ongestraft blijft.

De enige vreemde verhouding was de relatie die ik jarenlang onderhield met de trouwe Damiana, bijna nog een meisje met indiaanse trekken, sterk en stug, een vrouw van weinig woorden maar categorische uitspraken, die op blote voeten liep om me niet te storen als ik schreef. Ik herinner me dat ik in mijn hangmat op de gaanderij *La Lozana Andaluza** lag te lezen, toen ik haar toevallig over het wasbord gebogen zag staan. Ze had zo'n kort rokje aan dat haar smakelijke knieholtes zichtbaar waren. Door een onweerstaanbare opwinding gegrepen tilde ik het rokje aan de achterkant op, schoof haar mutande* omlaag tot op haar knieën en viel haar van achteren aan. 'O, meneer,' zei zij met een droefgeestig gekreun, 'dat is niet gemaakt als ingang maar als uitgang.' Er ging een diepe schok door haar lichaam, maar ze hield stand. Omdat ik me vernederd voelde doordat ik haar had vernederd, wilde ik haar het dubbele betalen van wat de duurste vrouwen in die tijd kostten, maar ze

wilde geen stuiver hebben, en ik moest haar wel loonsverhoging geven inclusief één bestijging per maand, maar altijd wanneer ze de was deed en altijd van de andere kant.

Op een dag bedacht ik dat die bedverhalen een goede basis zouden vormen voor een relaas over de misère van mijn verdwaalde leven, en de titel kwam zomaar uit de lucht vallen: *Herinnering aan mijn droeve hoeren*. Mijn openbare leven was namelijk totaal oninteressant: ik was een wees wat betreft vader en moeder, een vrijgezel zonder toekomst, een middelmatige journalist die zesmaal was doorgedrongen tot de eindronde van het poëzieconcorso op de Juegos Florales* in Cartagena de Indias, en verder was ik de lieveling van de karikatuurtekenars vanwege mijn voorbeeldige lelijkheid. Met andere woorden: een verloren leven dat een slechte start had gemaakt op de middag dat mijn moeder me op mijn negentiende bij de hand meenam naar de *Diario de la Paz* om te zien of ze de kroniek van het schoolleven die ik had geschreven tijdens de les welsprekendheid en Spaanse literatuur geplaatst kon krijgen. Het werd de volgende zondag gepubliceerd met een verwachtingsvolle inleiding van de directeur erbij. Jaren later, toen ik erachter kwam dat mijn moeder behalve voor deze publicatie ook voor de volgende zeven had betaald, was het te laat om me te schamen, want mijn wekelijkse column vloog al op eigen vleugels en bovendien was ik toen al nieuwsopblazer en muziekcriticus.

Nadat ik mijn middelbareschooldiploma had behaald met de waardering uitmuntend, ging ik als leraar Spaans en Latijn op drie staatsscholen tegelijk werken. Ik was

een slechte schoolmeester, zonder enige opleiding, roeping of mededogen met die arme kinderen die naar school gingen omdat het de makkelijkste manier was om aan de tirannie van hun ouders te ontsnappen. Het enige wat ik voor hen kon doen was hen eronder houden met mijn houten liniaal opdat ze tenminste mijn favoriete gedicht zouden meekrijgen: ‘Het land, o Fabio, dat je hier ziet, o smart, verlaten velden, dorre heuvel, was ooit het befaamde Itálica.’* Pas als oude man kwam ik bij toeval achter de lelijke bijnaam die de leerlingen me achter mijn rug hadden gegeven: meester Dorre Heuvel.

Dit is alles wat het leven me heeft gegeven en ik heb er niets aan gedaan om er meer uit te halen. Ik at tussen de middag altijd in mijn eentje, tussen twee lessen door, en om zes uur kwam ik op de redactie van de krant om de signalen uit het hemelruim te vangen. Om elf uur ’s avonds sloot de krant en dan begon mijn echte leven. Twee- of driemaal per week sliep ik in de rosse buurt en wel in zulk gevarieerd gezelschap dat ik tweemaal tot de klant van het jaar werd uitgeroepen. Na het avondmaal in het nabijgelegen Café Roma koos ik op goed geluk een bordeel en ging stiekem via de achterdeur naar binnen. Ik deed het voor mijn genoegen, maar later werd het een deel van mijn werk dankzij de loslippigheid van de grote bobo’s uit de politiek, die hun staatsgeheimen prijsgaven aan hun geliefden voor één nacht zonder zich te realiseren dat de publieke opinie ze door de kartonnen muren kon horen. Via deze weg kwam ik er natuurlijk ook achter dat mijn ontroostbare vrijgezellenstatus werd toegeschreven aan pederastische neigingen die ’s nachts door mij zouden worden botgevierd op de weeskinderen in de

Calle del Crimen. Gelukkig denk ik hier om vele goede redenen nooit meer aan, onder andere omdat ik ook het positieve hoorde wat er over me werd gezegd. En dat nam ik voor wat het waard was.

Boezemvrienden heb ik nooit gehad en de paar die het bijna waren, zijn in New York. Dat wil zeggen: dood, want daar gaan volgens mij de dolende zielen naartoe om de waarheid over het leven dat ze hebben geleid niet te hoeven verteren. Sinds ik met pensioen ben heb ik weinig te doen, behalve dat ik op vrijdagmiddag mijn stukje naar de krant moet brengen en nog enkele andere activiteiten van een zekere importantie: concerten in het gebouw van Bellas Artes*, schilderijtentoonstellingen in het Kunstencentrum waar ik medeoprichter van ben, een enkele lezing bij de Maatschappij voor Publieke Verbeteringen, of een grote gebeurtenis als een cyclus van la Fábregas* in het Apollotheater. Toen ik jong was ging ik naar de openluchtbioscoop, waar we zowel konden worden verrast door een maansverduistering als door een dubbele longontsteking als gevolg van een verdwaalde regenbui. Maar ik had minder oog voor de films dan voor de nachtvindertjes die met je naar bed gingen voor de prijs van een entreekaartje of gratis of op de pof. De film is namelijk niet mijn genre. De obscene verering van Shirley Temple was voor mij de druppel die de emmer deed overlopen.

De enige reisjes die ik vóór mijn dertigste heb gemaakt waren de vier bezoeken aan het poëziefestival in Cartagena de Indias en een akelige nacht in een motorboot met Sacramento Montiel, die me had uitgenodigd voor de opening van een bordeel van hem in Santa Marta. Wat

mijn huiselijke leven betreft, ik ben een matige eter en ik lust bijna alles. Toen Damiana er te oud voor was, werd er bij mij thuis niet meer gekookt en de enige regelmatige maaltijd die ik sindsdien geniet is de aardappeltortilla in Café Roma na het sluiten van de krant.

Op de dag voorafgaand aan mijn negentigste verjaardag had ik dus niet geluncht en kon ik me niet op mijn boek concentreren omdat ik zat te wachten op berichten van Rosa Cabarcas. De cicades zongen zo hard dat ze bijna barstten in de hitte van twee uur 's middags, en de zon gleed langs het ene openstaande raam na het andere, waardoor ik me gedwongen zag de hangmat driemaal te verplaatsen. Het leek me altijd al dat in de dagen rond mijn verjaardag de heetste dag van het jaar viel. Ik had dit leren verdragen, maar ik was nu in een humeur waarin het me niet lukte. Om vier uur probeerde ik mezelf te kalmeren met de zes suites voor cello van Johann Sebastian Bach, in de definitieve versie van don Pablo Casals. Voor mij zijn deze suites het summum van wijsheid in de hele muziek, maar in plaats van zoals anders tot rust te komen, raakte ik in een toestand van de diepste moedeloosheid. Bij de tweede suite, die ik een beetje traag vind, dommelde ik weg en in mijn droom mengde ik de klaging van de cello met die van een droeve boot die wegvaart. Bijna op hetzelfde moment werd ik gewekt door de telefoon, en de roestige stem van Rosa Cabarcas zette me weer met beide benen op de grond. 'Je hebt waanzinnig geluk,' zei zij. 'Ik heb een hapje voor je gevonden dat nog lekkerder is dan je wilde, maar er is één nadeel: ze is nog maar net veertien.'

'Ik vind het niet erg om luiers te verschonen,' zei ik

voor de grap, zonder precies te begrijpen waarom ze dat zei.

‘Het gaat niet om jou,’ zei zij, ‘maar wie zal de drie jaar cel voor mij betalen?’

Niemand zou die betalen, en zij natuurlijk al helemaal niet. Ze haalde haar oogst altijd uit de minderjarige meisjes die met hun waar naar haar winkel kwamen, ze wijdde ze in en haalde het beste uit ze, totdat ze als afgestudeerde hoeren in het historische bordeel van Zwarte Eufemia gingen werken. Ze had nog nooit een boete betaald, want haar binnenplaats was het Arcadië van de lokale autoriteiten vanaf de gouverneur tot en met de laatste nietsnut op het gemeentehuis, en het was ondenkbaar dat zij als vrouw des huizes geen volmacht zou hebben om naar hartelust de wet te overtreden. Vandaar dat die gewetensbezwaren van haar op het allerlaatste moment vast alleen maar dienden om profijt te trekken van haar speciale gunsten: hoe strafbaarder, hoe duurder. Het verschil werd goedge maakt door de prijs voor de diensten met twee peso te verhogen, en we spraken af dat ik met vijf peso in klinkende munt, vooruit te voldoen, om tien uur 's avonds bij haar zou zijn. En geen minuut eerder, want het meisje moest haar jongere broertjes en zusjes te eten geven en ze naar bed brengen, evenals haar moeder die geveld was door de reumatiek.

Nog vier uur. Terwijl die een voor een verstreken raakte mijn hart gevuld met een zurig schuim dat me hinderde bij het ademen. Ik deed een vruchteloze poging de tijd te verbeiden door me vast aan te kleden, wat een hele heisa was. Dat was natuurlijk niets nieuws, want zelfs Damiana zegt dat ik me aankleed volgens het ritueel van een

bisschop. Ik sneed me met mijn scheermes, ik moest wachten tot het water van de douche afkoelde, dat gloeiend heet was geworden door de zon die op de leiding scheen, maar door de eenvoudige inspanning van me afdrogen met mijn handdoek begon ik weer te zweten. Ik kleepte me in overeenstemming met het geluk van de avond: mijn witte linnen pak, mijn overhemd met blauwe streepjes en gesteven boord, mijn Chinese zijden stropdas, mijn bottines die er weer als nieuw uitzagen door het witsel, en mijn achttienkaraats gouden horloge waarvan ik de ketting vastzette in het knoopsgat in de revers. Tot slot sloeg ik de omslagen van mijn broekspijpen naar binnen om te zorgen dat niemand zou merken dat ik enkele duimen ben gekrompen.

Ik heb de naam krenterig te zijn, omdat niemand zich kan voorstellen dat ik arm ben als ze zien dat ik woon waar ik woon, maar het is echt waar dat die avond verboven mijn budget ging. Uit de kist met spaargeld, die ik onder mijn bed had gezet, haalde ik twee peso voor de huur van de kamer, vier voor de vrouw des huizes, drie voor het meisje en vijf als reserve voor mijn avondmaal en andere kleine uitgaven. Oftewel precies de veertien peso die de krant me per maand betaalt voor mijn zondagse stukjes. Ik verstopte ze in een geheim zakje in mijn broeksband en daarna hanteerde ik de verstuiver om me te parfumeren met Floridawater, eau de cologne van Lanman & Kemf Barklay & Co. Toen werd ik getroffen door de klauw van de paniek, en bij de eerste klokslag van acht uur liep ik zwetend van angst op de tast in het donker de trap af en ging naar buiten, de stralende avond in die voorafging aan mijn verjaardag.

Het was koeler geworden. Groepjes mannen stonden op de Paseo Colón, tussen de taxi's die als een geschutsbatterij midden op straat waren opgesteld, luidkeels over voetbal te discussiëren. Een blaasorkest speelde een trage wals onder de bloeiende bomen. Een van de arme hoertjes die op rijke klanten jagen in de Calle de los Notarios vroeg me zoals altijd om een sigaret en ik antwoordde zoals altijd: 'Ik ben vandaag precies drieëndertig jaar, twee maanden en zeventien dagen geleden opgehouden met roken.' Toen ik langs De Gouden Draad kwam, bekeek ik mezelf in de verlichte etalages en zag me niet zoals ik me voelde, maar als iemand die ouder was en slechter gekleed.

Even voor tien uur hield ik een taxi aan en vroeg de chauffeur me naar de algemene begraafplaats te brengen, om te voorkomen dat hij begreep waar ik echt heen ging. Hij keek geamuseerd naar me in het spiegeltje en zei: 'Maakt u me niet aan het schrikken, don Wijsheid, ik wou dat God me net zo in vorm hield als u.' We stapten alle twee uit bij het kerkhof, want hij had geen kleingeld en we moesten wisselen in De Graftombe, een armzalige kroeg waar de dronkelappen van de dageraad hun doden bewenen.

Toen we afgerekend hadden zei de chauffeur ernstig: 'Past u maar op, heer, de zaak van Rosa Cabarcas is niet meer wat hij geweest is.' Ik kon niet nalaten hem te bedanken, omdat ik er net als iedereen van overtuigd ben dat er voor de taxichauffeurs van de Paseo de Colón geen geheimen onder de zon zijn.

Ik liep een arme buurt in die totaal anders was dan de buurt die ik in mijn tijd had gekend. Het waren dezelfde

brede straten met heet zand, en dezelfde huizen met opstaande deuren, muren van ruwe planken, daken van palmladeren en binnenplaatsen van zand en grind. Maar de mensen die er woonden hadden hun kalmte verloren. In de meeste huizen werden op vrijdag wilde feesten gehouden waarvan de herrie in je buik natrilde. Voor vijftig centavo mocht iedereen naar het feest dat hem het leukst leek, maar je kon ook voor nop op de stoep dansen. Ik liep door en wenste dat ik door de aarde verzwolgen werd in mijn dandyachtige uitdossing, maar niemand lette op me, behalve een magere mulat die zat te dommen bij de grote deur van een huurkazerne.

‘Hallo, doctor,’ schreeuwde hij luidkeels, ‘geniet maar van uw nummertje!’

Wat kon ik anders doen dan hem bedanken? Ik moest drie keer blijven staan om weer op adem te komen voordat ik aan de laatste helling begon. Daarboven zag ik de enorme koperkleurige maan aan de horizon oprijzen. Een onverwachte aandrang in mijn buik deed me voor mijn lot vrezen, maar het ging voorbij. Aan het eind van de straat, waar de buurt veranderde in een fruitbomenbos, stapte ik de winkel van Rosa Cabarcas binnen.

Zij leek een andere vrouw. Ze was altijd de meest discrete en vandaar ook de bekendste mamasanta* geweest. Ze had een enorme omvang en we hadden haar tot hoofd van de brandweer willen kronen, zowel om haar corpulentie als vanwege haar handigheid bij het blussen wanneer de stamgasten in vuur en vlam stonden. Maar haar lichaam was gekrompen en haar huid gerimpeld door de eenzaamheid, en haar stem was zó ingenieus aangescherpt dat ze net een oud meisje leek. Ze had alleen nog

haar perfecte tanden van vroeger, waarvan ze er uit ketterie eentje in goud had laten vatten. Ze was zwaar in de rouw om haar echtgenoot die na vijftig jaar samenleving was overleden, en ze droeg ook nog een soort zwarte muts vanwege de dood van haar enige zoon, die haar altijd hielp bij al haar moeilijkheden. Alleen haar heldere en wrede ogen waren nog levendig, en daardoor realiseerde ik me dat ze in wezen niet was veranderd.

Er hing een bleek peertje aan het plafond in de winkel en er stond bijna geen koopwaar in de kasten, die niet eens ter afscherming van een luidruchtige handel dienden die iedereen kende, maar niet erkende. Rosa Cabarcas was juist een klant aan het helpen toen ik op mijn tenen binnenkwam. Ik weet niet of ze me echt niet herkende of dat ze deed alsof om de schijn op te houden. Ik ging op het bankje zitten wachten tot ze klaar was, en probeerde haar in mijn herinnering te reconstrueren zoals ze was geweest. Toen we alle twee nog in vorm waren, had zij mij ook meer dan eens uit de penarie geholpen. Ik geloof dat ze mijn gedachten kon lezen, want ze draaide zich naar me om en keek me met alarmerend felle ogen vorsend aan. 'Voor jou gaat de tijd niet voorbij,' fluisterde zij treurig.

Ik wilde iets vleiends tegen haar zeggen: 'Voor jou wel, maar ten goede.'

'Serieus,' zei zij, 'je ziet er zelfs weer een beetje uit als een dood paard.'

'Dat zal wel zijn omdat ik van voederbak gewisseld ben,' zei ik ondeugend.

Zij leefde op. 'Voorzover ik me herinner had jij een paal als een galeiboef. Hoe houdt hij zich?'

Ik gaf een ontwijkend antwoord: 'Het enige wat is veranderd sinds we elkaar niet meer zien, is dat ik soms een branderig gevoel aan mijn kont heb.'

Zij had haar diagnose onmiddellijk gesteld: 'Je gebruikt hem te weinig.'

'Ik gebruik hem alleen waarvoor God hem heeft gemaakt,' zei ik, maar het was waar dat ik dat branderige gevoel al heel lang had en altijd bij volle maan.

Rosa zocht in de la van haar kleermakerstafel en wipte het deksel van een blikje met groene zalf die naar arnica rook. 'Je zegt tegen dat meisje dat ze het er zó met haar vingertje op smeert,' zei zij terwijl ze haar wijsvinger met veelzeggende onbeschaamdheid bewoog. Ik antwoordde dat ik me God zij gedankt nog kon redden zonder dat soort indianensmeersels. Ze lachte spottend: 'O, maestro, neem me niet kwalijk.' En toen ging ze haar eigen dingen doen.

Het meisje was al vanaf tien uur in de kamer, zei ze; het was een mooi, schoon en goed opgevoed meisje, maar ze was doodsbang omdat een vriendin van haar, die er met een stouwer uit Gayra vandoor was gegaan, in twee uur doodgebloed was. Maar goed, moest Rosa toegeven, dat is te begrijpen, want de mannen uit Gayra staan erom bekend dat ze zelfs ezelinnen aan het zingen krijgen. En vervolgens vatte ze de draad van het gesprek weer op: 'Arm kind, ze moet bovendien de hele dag knopen aannaaien in een fabriek.' Dat leek me niet zulk zwaar werk. 'Dat denken alle mannen,' antwoordde zij, 'maar het is erger dan stenen hakken.' Verder bekende ze me dat ze het meisje een drankje met broom en valeriaan had gegeven en dat ze nu sliep. Ik vreesde dat haar medelijden een

nieuwe list was om de prijs te verhogen, maar nee, zei ze, mijn woord is goud waard. Ze had vaste regels: alles wordt apart, met wit geld en vooruit betaald. Aldus geschiedde.

Ik volgde haar over de binnenplaats, vertederd door haar verlepte huid en ook toen ik zag hoe moeilijk ze liep met haar gezwollen benen in haar grove katoenen kousen. De volle maan stond bijna in het midden van de hemel en de wereld leek in groen water te zijn ondergedompeld. Vlak bij de winkel was een met palmladeren overdekt terras voor de dansfeesten van de gemeentambtenaren, er stonden veel leren krukjes en tussen de stutpalen hingen hangmatten. Op het achtererf, waar het fruitbomenbos begon, was een gaanderij met zes slaapkamers van ongepleisterde leemsteen, met horren voor de ramen tegen de muggen. Er brandde licht in de enige kamer die in gebruik was, en op de radio zong Toña la Negra een lied over ongelukkige liefde. Rosa Cabarcas haalde diep adem: 'Een bolero is het leven zelf.' Ik was het met haar eens, maar vóór vandaag had ik het nooit durven op te schrijven. Ze duwde de deur open, ging even naar binnen en kwam meteen weer naar buiten. 'Ze ligt nog lekker te slapen,' zei zij. 'Je zou er goed aan doen haar te laten uitrusten zolang haar lichaam dat nodig heeft, jouw nacht is langer dan de hare.'

Ik was beduusd: 'Wat vind je dat ik moet doen?'

'Dat moet je zelf weten,' zei zij met misplaatste kalmte, 'je bent niet voor niets een wijze man.' Ze draaide zich om en liet me alleen met mijn angst.

Er was geen ontsnappen aan. Ik ging met wild kloppend hart de kamer in en zag het slapende meisje in het

reusachtige huurbed, naakt en hulpeloos zoals haar moeder haar op de wereld had gezet. Ze lag op haar zij, met haar gezicht naar de deur, en vanaf het plafond viel een fel licht op haar waardoor er geen detail werd gespaard. Ik ging op de rand van het bed zitten om naar haar te kijken, al mijn vijf zintuigen waren betoverd. Zij was donker en lauwwarm. Ze hadden haar een wasbeurt gegeven en aan een schoonheidsbehandeling onderworpen, waarbij zelfs de beginnende haartjes op haar venusheuvel niet waren vergeten. Ze hadden haar haar in de krul gezet en kleurloze lak op de nagels van haar handen en voeten gedaan, maar haar melassekleurige huid zag er ruw en slecht verzorgd uit. Haar pasgeboren borstjes leken nog op die van een jongetje, maar vertoonden duidelijk een geheime kracht die op uitbarsten stond. Het beste van haar lichaam waren haar grote voeten met hun stille tred en hun lange, gevoelige tenen als een extra paar handen. Ze droop van een fosforescerend zweet ondanks de ventilator, en naarmate de nacht vorderde werd de hitte ondraaglijker. Ik kon me er geen voorstelling van maken hoe haar gezicht zou zijn onder de met de grove kwast opgebrachte laag verf, de dikke korst rijstemeel met twee rondjes rouge op de wangen, de aangeplakte oogharen, de wenkbrauwen en oogleden die met roet leken te zijn behandeld, en de met een chocoladebruine stift dikker gemaakte lippen. Ik dacht: een mals vechtstiertje.

Om elf uur ging ik voor mijn routinehandelingen naar de badkamer; daar lagen op een stoel haar armeluiskleren die ze had opgevouwen met de zorgvuldigheid van een rijke dame: een jurk van goedkope katoen met vlinders erop, een gele onderbroek en touwsandalen. Op de kleren la-

gen een goedkoop armbandje en een heel dun kettinkje met een medaille van de Heilige Maagd. Op het schap boven de wastafel stond een handtas met een lippenstift, een doosje rouge, een sleutel en wat losse munten erin. Alles was zo goedkoop en versleten door het vele gebruik dat ik me niemand kon voorstellen die zo arm was als zij.

Ik kleepte me uit en hing mijn kleren zo voorzichtig mogelijk aan de kapstok om mijn zijden hemd en mijn gestreken linnen pak niet te kreukelen. Ik ging plassen, zittend, zoals Florina de Dios me van kleins af aan had geleerd om de randen van mijn potje niet nat te maken, en ik produceerde, al zeg ik het zelf, nog een vlotte, stevige straal als een wilde hengst. Voordat ik het toilet verliet keek ik in de spiegel boven de wasbak. Het paard dat me van de andere kant aankeek was niet dood, maar droefgeestig, met een onderkin als de paus, afzakkende oogleden en armetierige manen, terwijl ik ooit weelderige, lange lokken had gehad als een musicus.

‘Barst,’ zei ik tegen hem, ‘wat moet ik doen als je toch niet van me houdt?’

Ik ging naakt op het bed zitten en zorgde ervoor dat ik haar niet wakker maakte. Mijn ogen waren al gewend aan de bedrieglijkheid van het rode licht, en ik begon haar stukje voor stukje te inspecteren. Ik gleed met de top van mijn wijsvinger helemaal langs haar drijfnatte hals en er ging een siddering door haar hele lijf alsof er een akkoord werd aangeslagen op een harp; ze draaide zich knorrend naar me om en hulde me in de walm van haar zurige adem. Ik kneep met duim en wijsvinger in haar neus en ze schudde haar hoofd, keerde het af en

ging met haar rug naar me toe liggen zonder wakker te worden. Onverwachts verleid probeerde ik met mijn knie haar benen van elkaar te duwen. Bij de eerste twee pogingen verzette ze zich en hield haar dijen stevig tegen elkaar. Ik zong in haar oor: 'Een kring van engelen heeft zich rond Delgadina's bed geschaard.' Ze ontspande een beetje. Er steeg een warme stroom door mijn aderen omhoog en mijn gepensioneerde, trage beest ontwaakte uit zijn lange slaap.

'Delgadina, mijn hartje,' smeekte ik begerig. 'Delgadina.' Zij slaakte een naargeestige zucht, ontsnapte aan mijn dijen, keerde me de rug toe en rolde zich op als een slak in zijn huis. Het valeriaandrankje had blijkbaar op mij net zo'n uitwerking als op haar, want er gebeurde uiteindelijk niets, met haar niet en met niemand niet. Maar het kon me niet schelen. Ik vroeg me af waar het goed voor was haar wakker te maken nu ik me zo vernederd en treurig voelde en zo koud als een vis.

Glashelder en onontkoombaar klonken toen de twaalf slagen van middernacht, waarna de negenentwintigste augustus begon, de dag van het martelaarschap van de heilige Johannes de Doper. Op straat huilde iemand krijsend, maar niemand schonk er aandacht aan. Ik bad voor hem, voor het geval hij er behoefte aan had, en ook voor mezelf, als dank voor de ontvangen weldaden: 'Laat niemand zich vergissen, o nee, en denken dat wat hij verwacht langer zal duren dan duurde wat is geweest.' Het meisje kreunde in haar slaap en ik bad ook voor haar: 'Alles zal verlopen zoals het moet gaan.' Daarna deed ik de radio en het licht uit en ging slapen.

Ik werd de volgende ochtend heel vroeg wakker en

herinnerde me niet waar ik was. Het meisje lag nog steeds met haar rug naar me toe in foetushouding te slapen. Ik had het vage gevoel dat ik haar in het donker had horen opstaan en dat ik de wc had horen doortrekken, maar het kon net zo goed een droom zijn geweest. Dit was iets nieuws voor mij. Ik kende de grillen van de verleiding niet en ik had mijn vriendinnetjes voor één nacht altijd op goed geluk gekozen, meer vanwege de prijs dan om hun charmes, en we bedreven de liefde zonder liefde, meestal half uitgekled en altijd in het donker, om ons voor te stellen dat we mooier waren. Die nacht ontdekte ik wat een onwaarschijnlijk genot het was om het lichaam van een slapende vrouw te bekijken zonder de drang van de begeerte of de hindernissen van de gêne.

Ik stond om vijf uur op, onrustig, omdat mijn zondagse stukje vóór twaalf uur op de redactietafel moest liggen. Ik deed punctueel mijn behoefte, nog met het branderige gevoel onder invloed van de volle maan, en toen ik de ketting losliet nadat ik had doorgetrokken, voelde ik dat al mijn rancunes uit het verleden door het riool wegspoelden. Toen ik fris en aangekleed in de slaapkamer terugkwam, lag het meisje diagonaal op het bed op haar rug te slapen in het verzoenende licht van de ochtendstond, met haar armen gespreid en als absolute meesteres van haar maagdelijkheid. 'Moge God die voor je behoeven,' zei ik tegen haar. Al het geld dat ik nog had, het hare en het mijne, legde ik op haar hoofdkussen, en met een kus op haar voorhoofd nam ik voorgoed afscheid van haar. Zoals alle bordelen in de ochtendstond kwam ook dit huis het dichtst in de buurt van het paradijs. Ik verliet het via de poort van de moestuin om niemand tegen te

komen. Onder de verzengende zon op straat voelde ik voor het eerst het gewicht van mijn negentig jaren, en ik begon minuut voor minuut de minuten af te tellen van de nachten die ik nodig had om te sterven.